

Kristiansand
kommune

Elevombudet i Kristiansand – Årsrapport 2021–2022

Innhold

Innledning.....	3
Elevombudets aktivitet skoleåret 2021-2022.....	4
Mandat	5
Arbeidsmåte	5
Når elever og foresatte tok kontakt.	7
Saker fordelt på kjønn.....	8
Minoritetsspråklige.....	9
Nedsatt funksjonsevne	9
Saker fordelt geografisk.....	10
Antall skoler ombudet har hatt saker på	11
Alder	12
Hva sakene handler om (1). Prosent.....	13
Hva sakene handler om (2). Prosent.....	14
Skolevegning er et språk.....	15
Vold og trusler i Kristiansandsskolen.....	19
Positive trekk.....	20
Laget rundt barnet.....	21
Tall utenfra: Fra Statsforvalteren	23
Tall utenfra: Elevundersøkelsen	24
Tall utenfra: Ungdata	24
Økonomi	25
Avslutning	25

Innledning

Elevombudet i Kristiansand har hatt **2878** kontaktpunkter med barn, ungdom og foresatte i **143** enkeltsaker i skoleåret 2021-22, samt **253** andre henvendelser.

I fjor slo Elevombudet alarm om forekomsten av vold og trusler i Kristiansands-skolen. Dessverre fortsetter andelen av ombudets saker som handler om vold å vokse. Også en del ansatte i skolen forteller at de blir utsatt for vold på jobb.

Likevel ønsker ombudet i år å løfte særlig frem en annen problemstilling: **En tredel** av sakene det foregående skoleåret handler blant annet om bekymringsfullt skolefravær, ufrivillig skolefravær, også kalt skolevegring.

Skolevegring er et språk. Elevene har, i samtlige av disse sakene som ombudet har vært inne i, forsøkt å si fra at de ikke har det bra på skolen, på mange andre måter, og ofte i lang tid, uten at de opplever at det har hjulpet. Til slutt klarer de ikke å gå.

«Alt er vondt i livet mitt nå»

Jente, 11 år

Selv om mye fungerer bra, og tidvis svært bra, er det ikke ideelle forhold i Kristiansands-skolen. Det er heller ikke ideelle forhold i alle familier. Mange barn og ungdom foretar dessuten valg som ikke er tjenlige, hverken for seg selv eller for de som er rundt dem. Det er likevel vi voksne; ansatte på skoler, stab, helsevesen, hjelpeinstanser, foresatte og dere politikere, som sitter med ansvaret for endringene vi ønsker. Hver dag teller.

Hver gang jeg blir kontaktet av elever som har det vondt på skolen sin, eller deres foresatte, kjenner jeg på stor ydmykhet. Barn, ungdom og foreldre tar ikke kontakt hvis det ikke er alvor. Noen har hatt det uholdbart i flere år. Noen er i ferd med å miste håpet. Da er det inspirerende å se at de aller fleste elever jeg har hatt kontakt med dette året, har fått det bedre. Det har skjedd i fruktbart samarbeid med oppvekststab, skoler og hjelpeinstanser, der Elevombudet har fått anledning til å bidra. Det er ved å gjøre gode valg sammen vi kan lykkes.

Tone Martha Sødal
Elevombudet i Kristiansand
Kristiansand 25.08.2022

Elevombudets aktivitet skoleåret 2021-2022

- **2878** kontaktpunkter med elever og foresatte
- **143** enkeltsaker
- **253** andre henvendelser
- **576** samtaler med elever og foresatte i enkeltsaker
- **120** samarbeidsmøter i enkeltsaker i henhold til mandat
- **10** innlegg i folkevalgte organ, enheter, organisasjoner, på skole
- **19** seminarer o.l. med faglig innhold
- **15** intervjuer og bakgrunnssamtaler med media
- Samarbeid med fagmiljø og etater innad og utenfor kommunen
- Samarbeid med interesseorganisasjoner og frivillige organisasjoner
- Samarbeid med andre elev-, mobbe- og oppvekstombud i Norge, samt NAV-ombudet i Agder

«Kontaktpunkter» vil si summen av antall møter, telefonsamtaler, mailer, sms-er og andre meldinger, til og fra elever og foresatte i skoleåret 2021-22.

Ombudet har i skoleåret 2021-22 hatt noen **færre** kontaktpunkter med elever og foresatte enn i året før (4048), men har **flere** enkeltsaker (125 forrige skoleår) og **flere** henvendelser enn året før (234). Dette er en ønsket utvikling – for slik rekker ombudet frem til enda flere elever og foresatte. Elevombudet er alene i stillingen, men har til nå rukket å besvare og å følge opp alle henvendelser og saker som er kommet inn. Det er stor bredde over sakene:

«Vi har tatt det opp med skolen. Men det funker bare ikke»

Jente, 13 år

«Jeg har blitt mobba, jeg har havnet i slåsskamp oppe på skolen, det er sånn mange ting, så med en gang jeg er på skolen, så ser jeg alltid litt bak ryggen min, og så er det litt vanskelig å konsentrere seg, så jeg bare soner ut i hele timen nesten, og så når jeg har skrivd alt, så soner jeg ut. Og så tenker jeg på masse rart, og så når jeg kommer hjem så er jeg så sliten at jeg bare legger meg»

Gutt med minoritetsbakgrunn, 15 år

Mandat

Vedtatt av Kristiansand bystyre november 2019.

Elevombudet i Kristiansand skal:

- Utføre sitt arbeid på fritt og selvstendig grunnlag, uavhengig av administrativ og politisk ledelse i Kristiansand kommune.
- Bidra til at alle elever i de kommunale grunnskolene får det psykososiale læringsmiljøet de har krav på, ifølge opplæringslovens §9a.
- Delta på samhandlingsarenaer, arbeide forebyggende og være en brobygger mellom alle parter i samarbeidet for å sikre en opplæring som fremmer helse, trivsel og læring.
- Veilede og bistå enkeltelever og deres foresatte i kommunikasjonen med skole og på samarbeidsarenaer, samt være et mellomledd mellom hjem og skole i saker der elever eller foresatte ønsker det.
- Utarbeide årlig rapport som fremlegges til politiske behandling i oppvekstutvalget og formannskapet. Rapporteringen følger skoleåret.

«Jeg vil at du skal snakke med skolen min»

Gutt, 11 år

Arbeidsmåte

Det er tilfeldig hvilke saker Elevombudet blir invitert inn i. I de aller fleste saker er det elever eller foresatte som selv tar kontakt og ber om hjelp. Vanligvis tar de kontakt fordi de opplever at saken har «kjørt seg fast», at de har mistet tilliten til skolen, eller at «ingenting skjer». Noen ganger ønsker de å drøfte en sak, og få råd og veiledning. Andre ganger er det behov for mer omfattende hjelp og støtte. I alle saker, der ikke avvergeplikten aktiveres, lar ombudet eleven selv bestemme omfanget av ombudets medvirkning, i tråd med elevens alder og samtykkekompetanse. I skoleåret 2021-22 har ombudet vært på 20 hjemmebesøk hos elever, som enten sliter med å komme seg ut av huset sitt, eller som foretrekker å snakke hjemme hos seg selv i stedet for på et offentlig kontor. Ikke sjelden ønsker eleven og de foresatte at ombudet skal bli med på møte med skoler og andre instanser. Noen opplever at det er godt å ha noen med seg som støtteperson **«så blir det ikke alle mot èn»**, som en alenemamma sier. Det kan være godt å ha med en person som kan stille spørsmålene elever og foresatte kanskje ikke selv tør å nevne, å ha med seg en som kan huske det som bør huskes, og som både elever og foresatte kan ventilere med etter møtet. Noen foresatte opplever seg små i møte med skolen. Det finnes både elever og foresatte som opplever at skolen møter dem på en nedlatende måte. Ombudet tror ikke nødvendigvis at skolen selv skjønner eller ser dette. De færreste ansatte ønsker å fremstå på en nedlatende måte. Men det hender at skoler er i forsvarsposisjon, i møte med opplevelser og påstander som de ansatte kan oppleve som urettferdige. Ikke sjelden kan skoleansatte kjenne

avmakt overfor det de opplever som kravstore og sinte foresatte. Det er likevel verdt å huske på hvordan maktbalansen i denne relasjonen faktisk er:

«Vanligvis blir vi snakket ned til. Det var noe helt annet denne gangen, å være på møtet, fordi du var med»

Pappa til jente, 11 år

En god del elever og foresatte kjenner ikke til hverken lovverk eller rettigheter:

«Det er ikke lett hvis jeg går til skolen og sier fra. Jeg vet ikke hva jeg kan forvente. Hvilken hjelp en kan få».

Alenemamma

Dette skoleåret har lærere, skoleledere, Nye Mønstre – trygg oppvekst, andre etater og tjenester i større grad enn før kontaktet ombudet, for å be om hjelp i anonyme enkeltsaker. Dette er noe ombudet har jobbet for og er fornøyd med.

«Såå fint å kunne ringe deg om dette. Det er ikke alle ting som gjelder skole som er lett å få oversikten over.

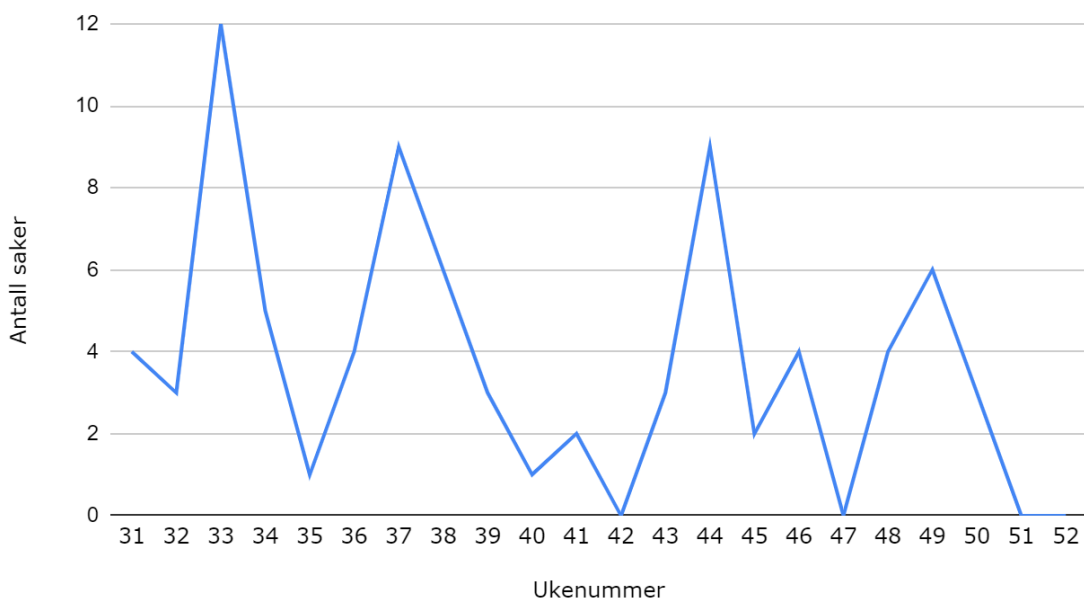
Tusen takk som tok deg tid!»

Familiekoordinator, Nye Mønstre – trygg oppvekst

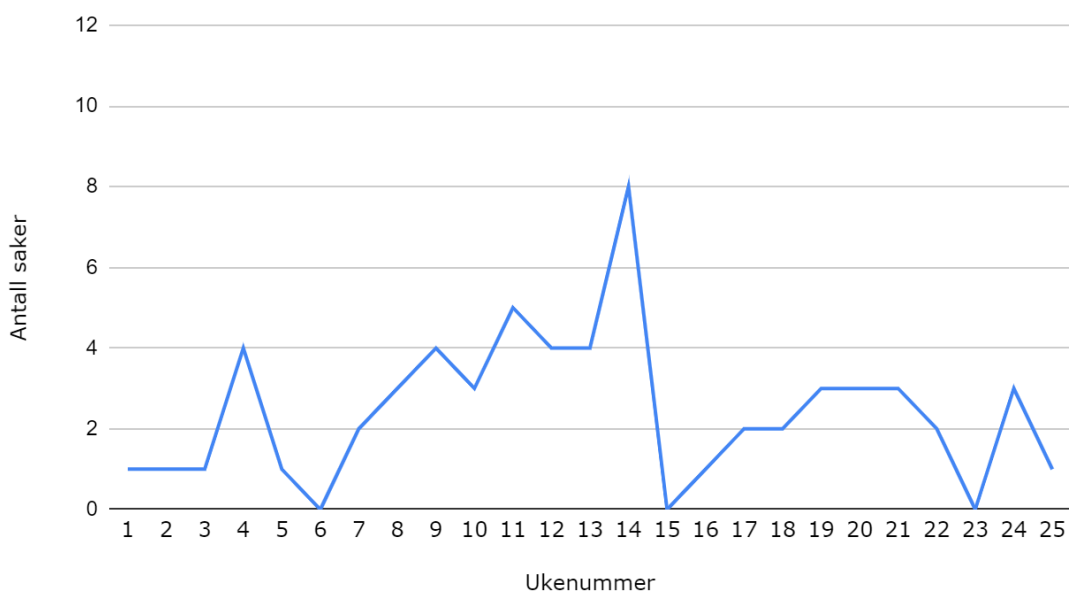
Elevombudet opplever å ha et godt og fruktbart samarbeid med skoleledere, lærere og fagarbeidere ved skolene, samt med oppvekstledelsen i kommunen, både på systemnivå og i enkeltsaker, når samtykke er gitt til det fra elever og foresatte. Ombudet samarbeider også blant annet med PPT og familieveilederne i Familiens Hus i kommunen, kriminalitetsforebyggende enheter, fritidsenheten, Barnevernstjenesten, LIM-koordinator, Nullvisjonen mot vold og seksuelle overgrep, Nettverk for risikoutsatt ungdom, Statsforvalteren, Ungdommens Bystyre, idrettsklubber, Den norske kirke, UiA, NLA-studenter, kulturskolen Knuden, instanser som ABUP, Politiet, RVTS, Blå Kors, Røde Kors, KUP, FRI Agder, Dembra, Flexid, minoritetsrådgiver, andre lokale og regionale ombud, med flere. Elevombudet bestreber seg også på å være tilgjengelig for lokale, regionale og nasjonale mediebedrifter, når journalister ønsker informasjon og intervju om problemstillinger som faller innenfor ombudets mandat.

Når elever og foresatte tok kontakt.

Høst 2021. Nye saker per uke. (31-52)

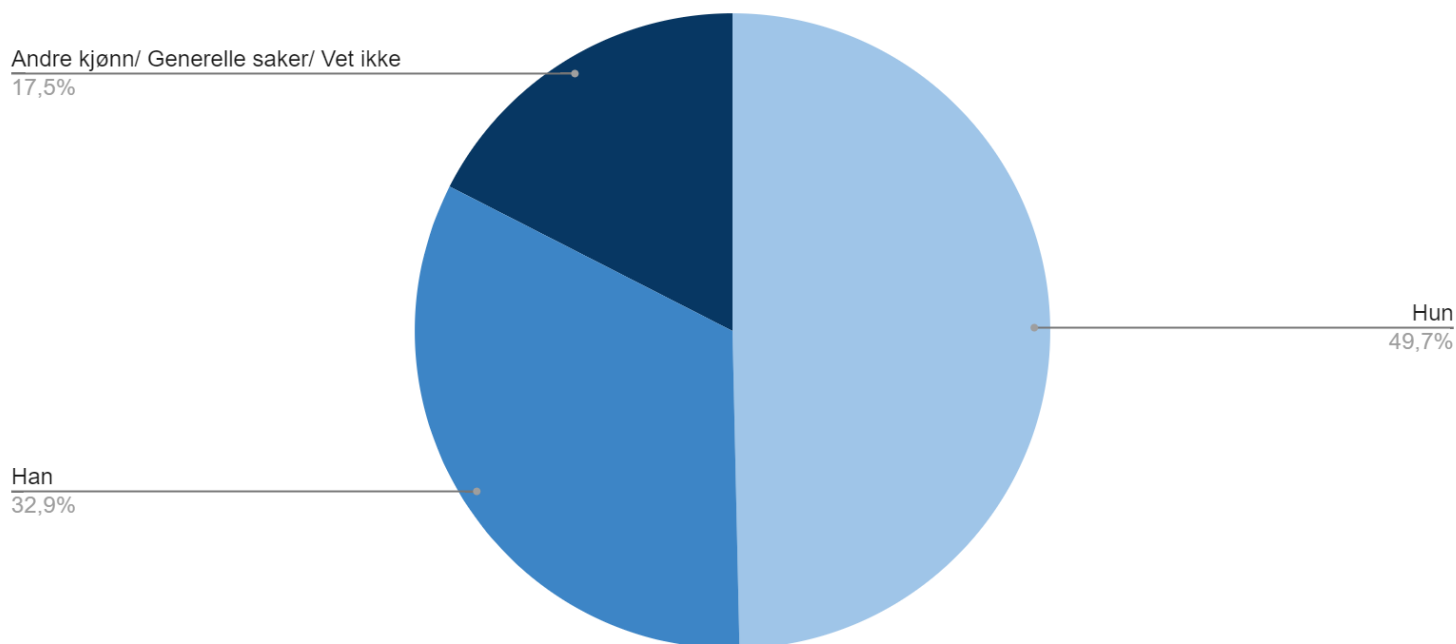

Vår 2022. Nye saker per uke (1-25)

**«Det var uavhengigheten din som gjorde at jeg ringte»
Mamma til gutt (12)**

Saker fordelt på kjønn

Flere jenter og jenters foreldre tar kontakt enn gutter og gutters foreldre. Elevombudet er ikke sikker på hvorfor det er slik. Også Blå Kors' nasjonale chat Snakkommobbing.no har en stor overvekt av jenter som tar kontakt. (71 prosent jenter). For ombudets del kan det hende at eget kjønn spiller en rolle. Men det kan også være at det ennå er en forestilling blant gutter om at de «må tåle og holde kjeft», og at jenter lettere ber om hjelp. Det kan dessuten være at flere jenter utsettes for vold på skolen enn gutter, og at de derfor er i overtall i denne statistikken. Målet til ombudet er å få en likere kjønnsfordeling av sakene.

«Jeg var langt nede da du var hjemme hos oss. Jeg var redd jeg skulle miste datteren min. Hun forandret seg så, etter det hun hadde blitt utsatt for. Jeg er så takknemlig for at jeg fikk høre om deg!»
Alenemamma til jente (9)

«Hun får ikke ro til å konsentrere seg om fag når alle er imot henne»
Mamma til jente (14)

Minoritetsspråklige

NRK meldte i januar at «**Nesten ingen minoritetsforeldre melder fra om mobbing**» (NRK nett, 17.01.22). Det stemmer ikke helt med Elevombudets erfaring. 16 prosent av sakene har vært invitert inn i, i skoleåret 2021-2022, har handlet om minoritetsspråklige elever. Det er en økning siden i fjor, da ni prosent av sakene hadde denne bakgrunnen. Dette er en økning som ombudet har arbeidet for, og er tilfreds med, ikke minst etter at politikere både i oppvekstutvalget og formannskapetets behandling av Elevombudets rapport i 2021 etterspurte en større innsats her. Ombudet har, sammen med flerkulturell rådgiver og ved hjelp av kommunikasjonsenheten i kommunen, laget informasjonsfilmer om ombudstjenesten, som er distribuert og teksten på norsk, engelsk, arabisk, etiopisk-amharisk, latvisk, litauisk, polsk, russisk, somali og tigrinja. Sakene i denne kategorien handler noe oftere om rasisme, men skiller seg ellers ikke særlig ut fra andre elevsaker.

«Jeg har blitt mobba siden vi flytta hit til Norge. Men siden slutten av 9.klasse har ikke elevene vært like «på» meg. Jeg har blitt god kompis med noen av de. Men det har vært problem med lærerne etter at elevene stoppa.»

Gutt med minoritetsbakgrunn, 16 år

Nedsatt funksjonsevne

Ni prosent av sakene i 2021-22 har vært på oppdrag fra elever med nedsatt funksjonsevne. Det er identisk med forrige skoleår. Denne kategorien er ikke lett å beregne, for hvordan skal «nedsatt funksjonsevne» defineres? Kategorien er likevel etterspurt i tidligere politiske behandlinger av ombudets årsrapporter.

Foresatte til elever med funksjonsnedsettelse av et eller annet slag, forteller igjen og igjen at det mest krevende ved situasjonen ikke er å leve med barnets funksjonshemming, med alt det innebærer av sorg, begrensninger, reduserte forventninger, byrder med primærfunksjoner og nattevåk. Det tyngste er det de kaller «kampen mot systemet» for at barnet deres skal få sine lovlige rettigheter oppfylt. Flere opplever at de er en byrde for systemet. Noen føler seg ydmyket.

«Jeg blir ikke hørt. Jeg føler de rakker ned på meg. På møtet i morgen – du må gjerne si fra når de begynner å kjøre over meg igjen. Rakke ned på meg»

Alenemamma til jente (15) med funksjonshemming

Ombudet hører sjeldent at elever med synlige funksjonsnedsettelse blir mobbet for sin funksjonsnedsettelse. Men det kan være store mørketall her. Det er vanligere at disse elevene forteller ombudet at de føler seg utenfor i det sosiale.

«De kommer aldri hit»

Jente (13) med fysisk funksjonsnedsettelse, om de andre jentene i klassen

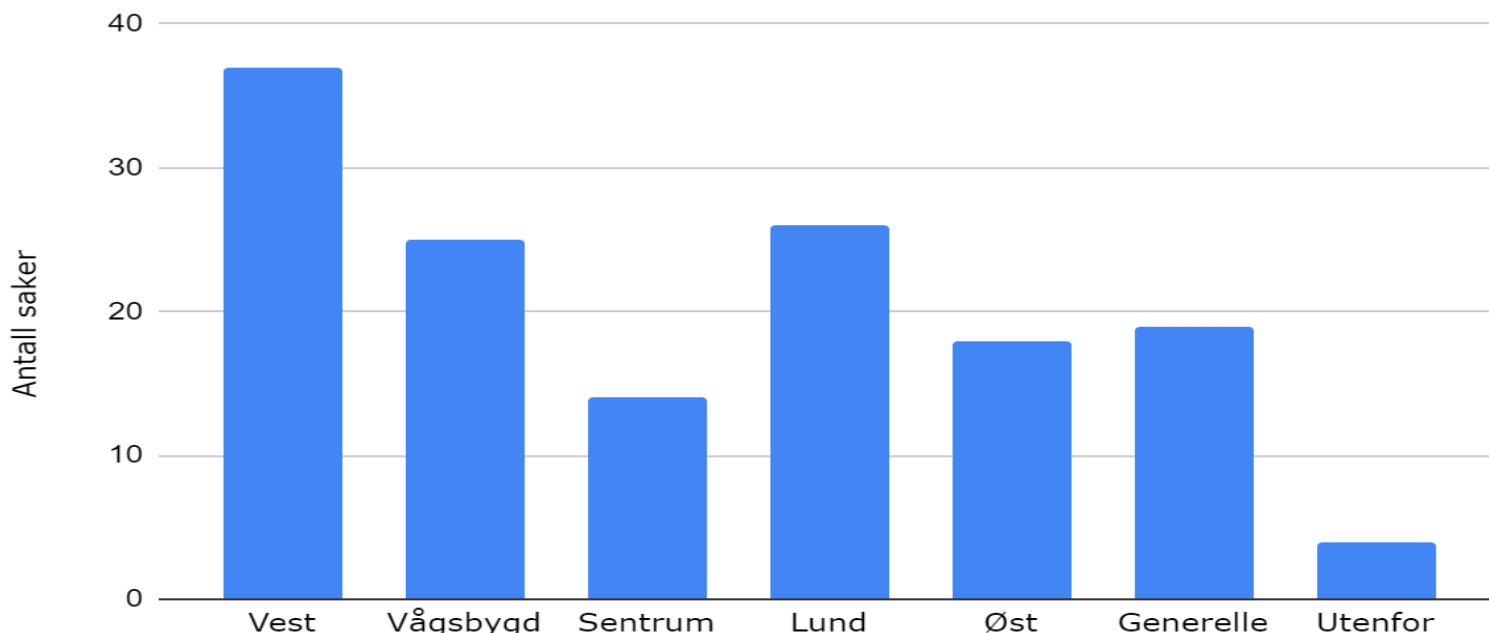
Det virker likevel for ombudet som om at de skolene i Kristiansand som har en kompetanseavdeling generelt har en rausere og mer tolerant kultur blant elevene, også blant de som ikke selv går på en slik avdeling. For mange kan det oppleves vanskelig og sårt å ha en *skjult* funksjonsnedsettelse:

«Jeg er dum»

Gutt (12) med en skjult funksjonsnedsettelse, og som ikke kan lese

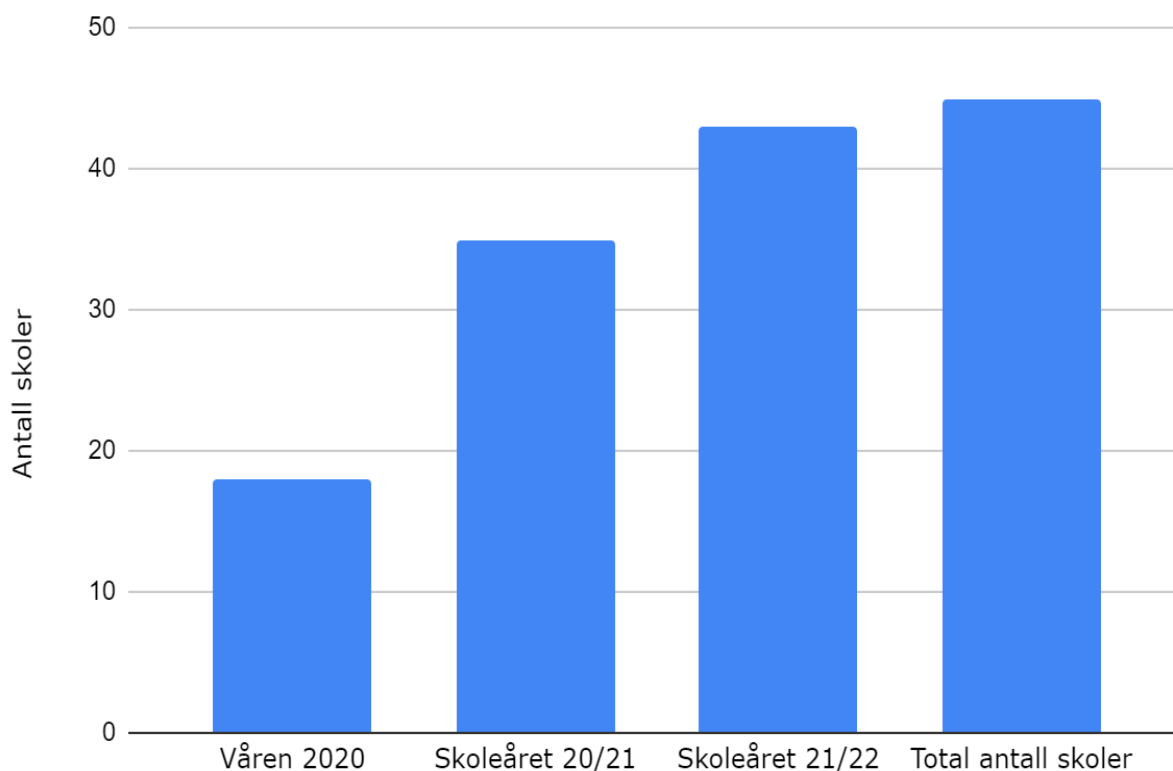
Saker fordelt geografisk

Saker per område (Familiens Hus)

Siden Elevombudet i Kristiansand begynte i jobben 1.1.2020, har det hele tiden vært en sterk overvekt av saker fra Søgne. Dette er i ferd med å jevne seg ut.

Antall skoler ombudet har hatt saker på

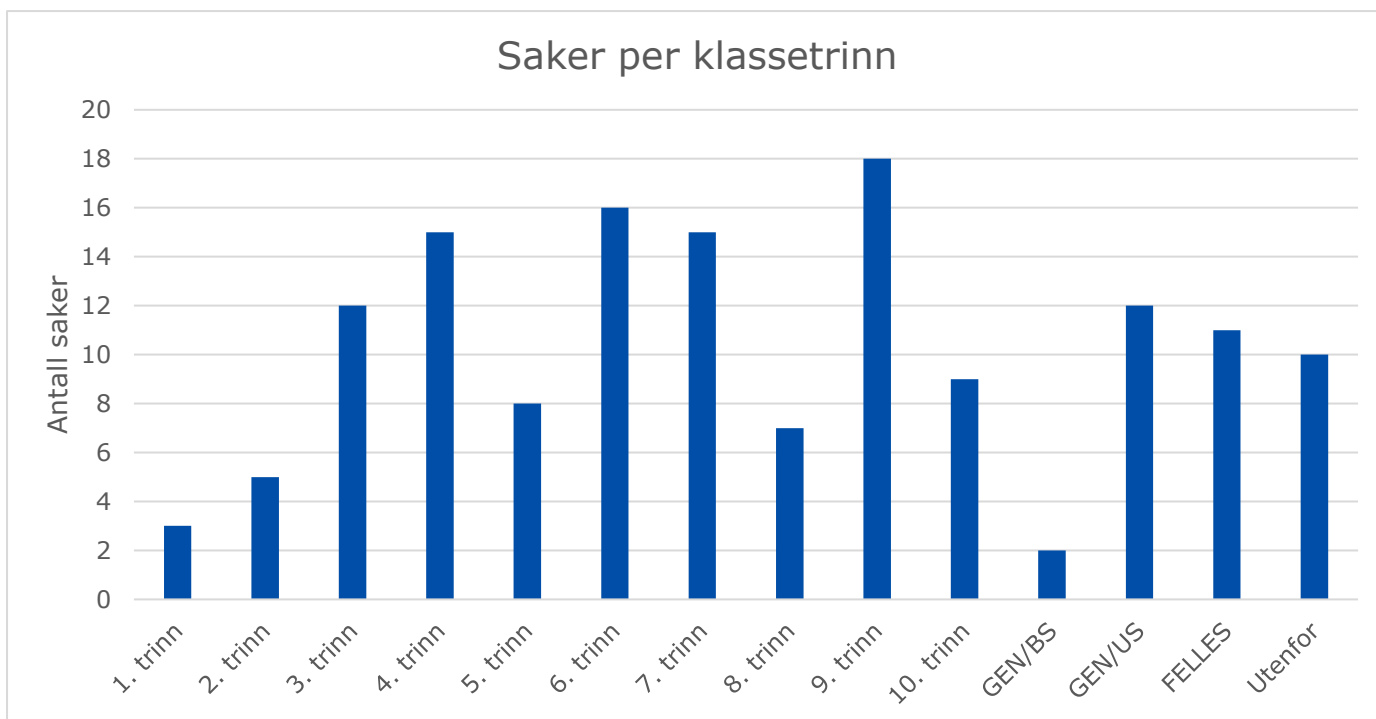

«Jeg har endelig hørt at du fins» Mamma til gutt (12) som er blitt utsatt for vold i flere år

Det er ved denne rapportens slutføring bare to Kristiansandsskoler Elevombudet ikke har hatt saker på. At ombudet kan ha hatt mange saker på en skole, og ingen på en annen, sier etter ombudets mening ikke noe særlig om skolene: Det er §9a-saker på alle skoler. Dette handler vanligvis mer om hvor kjent tjenesten er i elev- og foreldremiljøene på de forskjellige skolene. Fremdeles er det mange som ikke vet om ombudet, men informasjonen spres, både via kommunens hjemmeside, facebookside til ombudet, men aller helst via «munn til munn»:

«Jeg fikk høre om Elevombudet i Kristiansand fra ei jeg har truffet i Blå Kors» Mamma med minoritetsbakgrunn

Alder

Elevundersøkelsen forteller at det er flest barn på mellomtrinnet som blir mobbet og plaget på skolen. Ombudet har nokså jevn tilgang fra elever og deres foresatte i hele grunnskoleløpet, og lurer på om ungdomsskoleelever i større grad enn elever på mellomtrinnet benekter at de har det dårlig på skolen sin, også i undersøkelser. Statistikken til Blå Kors` nasjonale chat Snakkommobbing.no, som i fjor mottok 4190 henvendelser, der den største gruppen er 13-14 år, viser at under halvparten av barn og unge som tar kontakt med chatten, har fortalt til andre om hvordan de har det.

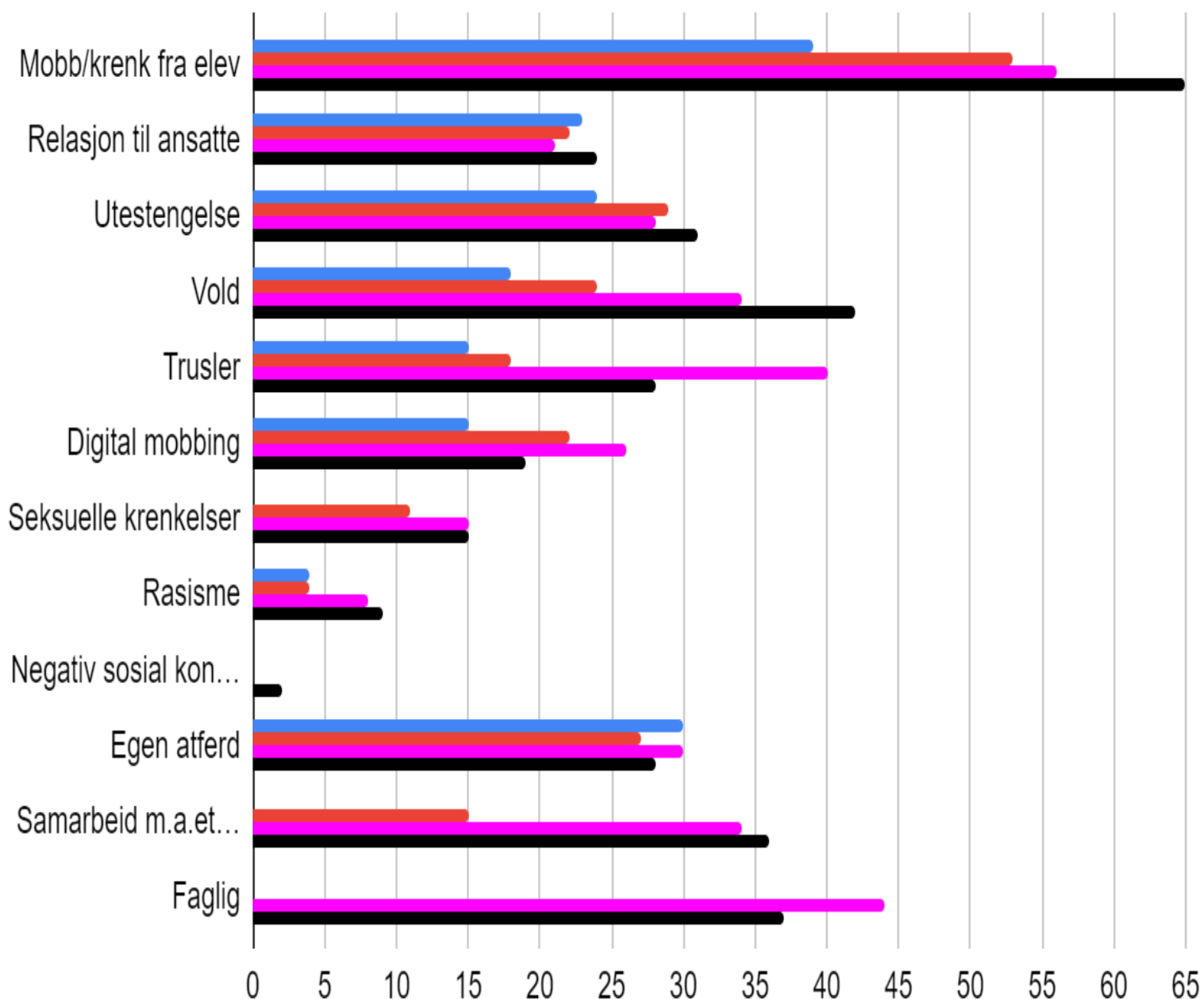
Elevombudet erfarer at andelen barn og ungdom med fysiske og psykiske plager og smerter øker. Det har vært hevdet at samfunnet har skapt en generasjon med «bomulls barn» (Dagens Næringsliv 22.07.22). Det kan være mye å hente på å trene foreldre i å ikke måtte løpe til og løse og fikse all motstand og den aller minste plage for sitt barn. En del foresatte oppleves nok også å «abdisere» overfor barnas krav, ønsker og innfall. Likevel: Det må være mulig å ha to tanker i hodet på en gang. Noen barn og unge i Kristiansand har et svært høyt smertetrykk, som er helt reelt og som vi med stort alvor er nødt til å forholde oss til:

«Jeg hater livet mitt og har lyst til å dø»

Jente, 11 år

Hva sakene handler om (1). Prosent

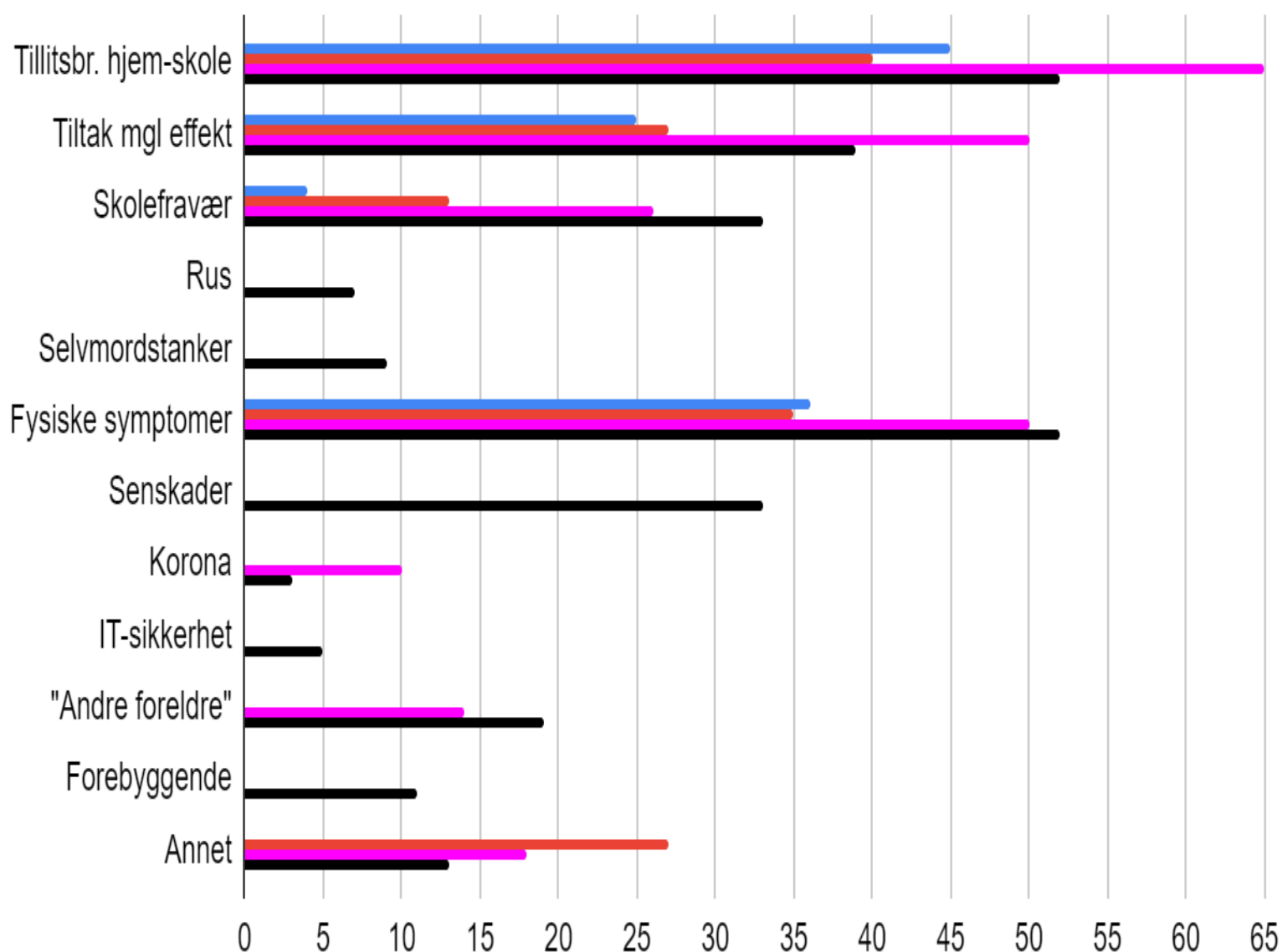
■ Søgne 2018/19 ■ Vår 2020 ■ Skoleåret 2020/-21 ■ Skoleåret 2021/-22

Flere indikatorer kan være aktuelle i hver sak. Når noen indikatorer mangler «linjer» fra 2018/19, 2020 eller 2020-2021, skyldes det at ombudet ikke laget statistikk i disse kategoriene på det gjeldende tidspunktet.

Hva sakene handler om (2). Prosent

■ Søgne 2018/-19 ■ Vår 2020 ■ Skoleåret 2020/-21 ■ Skoleåret 2021/-22

Flere indikatorer kan være aktuelle i hver sak. Når noen indikatorer mangler «linjer» fra 2018/19, 2020 eller 2020-2021, skyldes det at ombudet ikke laget statistikk i disse kategoriene på det gjeldende tidspunktet.

Skolevegring er et språk

En tredel av alle Elevombudets saker skoleåret 2021-22, det vil si 47 saker, handler blant annet om ufrivillig skolefravær. Fra ombudet ble opprettet i Søgne kommune i 2016 til dags dato er dette en problemstilling som hyppigere og hyppigere er et tema i samtalene med barn, ungdom og foresatte. Og barna blir yngre og yngre. Det finnes få gode, oppdaterte nasjonale eller lokale tall på hvor mange elever som blir borte fra skolen, og hvorfor. Det meldes likevel fra alle nivå at fraværproblematikken øker, og at pandemien har akselerert utviklingen. En ombudskollega fortalte at på en ungdomsskole i et annet fylke hadde 40 av 250 elever våren-22 et bekymringsfullt høyt skolefravær. Oppvekstledelsen i Kristiansand kommune har laget gode og tilgjengelige prosedyrer og veiledere mot bekymringsfullt skolefravær, der hele løpet er dekket i en tiltakstrapp med grundige og forståelige retningslinjer for skolene. Elevombudet er ikke helt sikker på om disse veilederne er kjent og i bruk på alle skoler. I enkeltsakene ombudet har vært inne i, opplever ombudet at både holdninger og tilnærminger til bekymringsfullt skolefravær spriker fra skole til skole; det oppleves en usikkerhet på hvordan dette skal og bør håndteres. PPT meldte våren 2022 at det arbeides med 170 saker med urovekkende høyt fravær. En del fraværssaker er ennå ikke kommet til PPT, av diverse grunner. Mange skoleansatte opplever avmakt i møte med denne problemstillingen, og mange strekker seg langt. Mens de foresatte bærer tungt når et barn ikke går på skolen, i form av fortvilelse, frustrasjon, avmakt, mas, følelse av skam og skyld og hjelpeløshet. Mange blir sykmeldte.

«Jeg klarte ikke puste»

Jente (11) forteller hvordan det var forrige gang hun prøvde å gå på skolen

Det er likevel naturligvis elevene selv som taper mest når de ikke er på skolen. Alt for mange barn og ungdom i Kristiansand mister daglig denne sentrale arenaen for faglig og sosial læring, lek, trivsel og mestring. Ingen gjør dette frivillig. Skolevegring er et språk. Når et barn ikke klarer å gå på skolen, har det en grunn. Ombudet har ikke møtt ett barn som ikke ønsker å få det til, som ikke prøver, som ikke presser seg selv, som ikke føler at de skuffer omgivelsene når de ikke klarer å gå på skolen sin. Men elever er forskjellige, og lever med vidt forskjellige forutsetninger og betingelser. Ombudet treffer mange barn og ungdommer som opplever at de ikke passer inn i den moderne skolen, der leken forsvinner raskt, der man forventes å sitte stille i lange strekk av gangen, og der timeplan, klasserom, klassestørrelse og undervisning kan være flytende og endre seg fra dag til dag. Mangelen på faste rammer og forutsigbarhet kan ha mange fordeler, men ser likevel ut til å være vanskelig å forholde seg til for en del elever. Andre har opplevd å bli mobbet og krenket i årevis, uten at det er blitt stoppet eller tatt ordentlig fatt i. Ombudet ser at barnet eller ungdommen har

forsøkt å si fra, på mange andre måter, at det ikke har det bra på skolen, før det havner hjemme. Mange opplever ikke å bli sett, hørt eller forstått. Ombudet erfarer at å bli hjemme kan oppleves som barnets siste mulighet, når det mener at det har forsøkt alt annet.

«Noen må komme og hjelpe meg»

Gutt, 9 år

Et forskningsprosjekt fra USN/Fafo og Telemarksforskning i 2022 (Amundsen, Kielland og Møller) viser at 84 prosent av barna som vegrer seg for å gå på skolen, opplever skolen som et utrygt sted. 4 av 10 har ingen venner på skolen. 6 av 10 blir mobbet. Halvparten har ikke noe godt forhold til lærerne. Og 3 av 4 hadde en diagnose. Diagnosen omtales ikke som årsaken til fraværet, men som en økt sårbarhet. Men å stå utenfor et daglig skoletilbud over tid er vanligvis ingen god løsning. Konsekvenser av stort skolefravær kan på sikt være stress, sosial isolasjon, konflikter i familien, frafall fra skole og utdanning, arbeidsledighet, angst, depresjon, utenforskap, økonomiske vansker, rusbruk og kriminalitet (Tjersland, 2022). Ombudet mener derfor skolefravær bør settes svært høyt på dagsorden på alle nivå, på alle skolene i Kristiansand, og at det haster.

Elevombudet ser at kunnskapen om skolefravær er stor i oppvekststaben. Likevel har ombudet sju innspill til hvordan dette arbeidet kan intensiveres. I alle ledd er det å snakke med eleven det handler om, essensielt. Det skjer faktisk ikke alltid i dag.

«Du er den første vi opplever faktisk er interessert i datteren vår. Å høre på henne, på hennes premisser. Jeg blir rørt av det.»

Pappa til jente (12) som synes det er vanskelig å gå på skolen.

1. Sørge for at skolebudsjettene er rustet for virkeligheten som faktisk er ute i klasserommene. Elevmassen ser ut til å endre seg, både i forhold til forekomst av diagnoser, psykiske lidelser og psykiske vansker, og i forhold til atferd som utfordrer tryggheten som er nødvendig for å kunne trives og å lære. Det trengs flere hender og bredere kompetanse for at den lovpålagte retten til et trygt og godt skolemiljø, samt til tilpasset opplæring og spesialundervisning, blir oppfylt for alle elever i Kristiansands-skolen.

«Det jeg skulle ønske, var at alle gjorde det som vi ble enige om på ansvarsgruppemøtet»

Gutt, 14 år

2. Sikre at skolene er drillet i de kommunale veilederne som finnes på området.

«Og så sender de, da jeg ikke gikk på skolen en periode, så sender de sånn klage til Barnevernet i stedet for å snakke med meg og sånt».

Elev, 15 år

3. Enda større vekt på relasjoner mellom elever og ansatte, og mellom elevene, slik at elevene daglig opplever trygghet, inkludering, oppfølging og mestring, samt veiledning og hjelp når de møter utfordringer, uansett utgangspunkt:

«Han opplever forskjellsbehandling. Andre får trøst når de har en dårlig dag. Men gutten min blir de irritert på, når han har det vanskelig»

Mamma til gutt (10)

De ansatte som møter elevene hver dag er skolens viktigste ressurs. Mange lærere, fagarbeidere og assistenter er høyt skattet av elever og foresatte:

«Vi er helt vanvittig fornøyde med hun læreren. Hun er helt fantastisk, helt gull. Men vi opplever vel at hun står litt alene, og i motvind på egen skole.»

Mamma til gutt (11) som sliter med å gå på skolen

Læreren er generelt en kritisk faktor for mange barn og ungdom i Kristiansand:

«Læreren min har skjelt meg ut foran klassen, i klasserommet. Det hadde vært greiere hvis han sa det til meg alene. Men jeg synes det er vanskelig når kompisene mine sitter der og hører det.»

Gutt, 15 år

Når ombudet spør elever hvem på skolen de stoler på, nevner de fleste spontant fornavnet til kontaktlæreren sin. Navn på en eller flere assistenter/fagarbeidere blir også ofte nevnt. Dette synes ombudet er et godt tegn. De mest sentrale voksenrelasjonene til elevene er de ansatte som er nærmest i det daglige:

«Jeg synes hun er veldig grei»

Gutt, 7, om kontaktlæreren sin

4. Ha større rom for at elevene fysiologisk, neurologisk og sansemessig er forskjellige og har vidt forskjellige behov. Øke bevisstheten om at angstproblematikk skal møtes annerledes enn neurologisk høysensitivitet. Forskning fra Statped (Munkhaugen, 2019) viser at 50 prosent av barn med autisme vegrer seg for å gå på skolen. Forekomst av autisme hos barn ser ut til å øke (FHI 05.11.2019). Men i tillegg til dette ønsker ombudet å peke på andelen barn som har neurologisk og sensorisk overfølsomhet og *ikke* befinner seg i autismespekteret, samt barn som har en diagnose, men samtidig er høyt fungerende. Der **angst**, etter faglige krav og kyndighet, bør utfordres og eksponeres, bør **sensorisk og neurologisk overfølsomhet** respekteres og tas på alvor. Dagens skole er mindre forutsigbar og mer dynamisk enn forrige generasjoners skole. Det er mange fordeler med det, men det er ikke bare barn med diagnostiserte nevroutviklingsforstyrrelser som synes det er utfordrende å forholde seg til en skolehverdag som er uforutsigbar og «flytende». En del elever synes det er krevende å ikke vite i god tid på forhånd hvor ukas undervisning skal foregå, hvem som skal stå for den, hvilke andre elever de skal være sammen med eller hvilket tema det skal undervises i. Å ta hensyn til de høysensitive kan kreve planlegging og fleksibilitet av de ansatte. De sterke lovkravene, kravene til dokumentasjon og ny læreplan strekker allerede mange læreres og skolers kapasitet til det ytterste. Men ombudet tror det er mye å hente her.

«Jeg hater det når vi skal se film på skolen. Uansett hva den handler om. For det som skjer er at den filmen, den snurrer og snurrer i hodet mitt, utover hele natten. Jeg klarer bare ikke bli kvitt bildene»

Jente, 16 år

5. Være årvåkne for elever når familien deres ikke kan gjøre greie for hvor de er. Minoritetsrådgiver i Kristiansand sier til Elevombudet at skolene trenger å bli mer systematiske og øke sin kompetanse på fenomenet **negativ sosial kontroll**, og ha gode rutiner på hvordan håndtere mistanke om dette i elevsaker. Hun mener skolene av og til kan ha berøringsangst i slike saker, og kanskje godtar mer fra minoritetsforeldre enn de ville gjort fra norske:

«Man må ikke la frykten for å trække på foreldres religiøse og kulturelle tær hindre at barn og ungdom får livsviktig hjelp»

Kristin Maaseide, minoritetsrådgiver i Kristiansand

6. Strukturere og utvide laget rundt barnet. Samarbeidet «på tvers» fungerer ikke alltid. Elevombudet har i dette skoleåret dessuten vært i kontakt med flere grupper og enheter rundt et barn som har kompetanse og dessuten relasjoner til elever, men som etterlyser samarbeid rundt disse elevene. Det gjelder Kulturskolen Knuden, som møter en rekke elever fra Kristiansandsskolen hver uke, der flere lærere uttrykker frustrasjon over at deres kompetanse, innspill og faktiske relasjon til barnet ikke etterspørres som en ressurs rundt barn som har det vanskelig. Det gjelder Den norske Kirke, det gjelder Muslimsk Union i Agder, og det gjelder noen idrettsklubber. Human-Etisk Forbund tar på sin side forbehold: Konfirmantarbeidet deres utføres av organisasjonens frivillige.

«Jeg opplever ikke at vi blir verdsatt som samarbeidspartnere, selv om vi kjenner elevene våre ganske godt og treffer dem ofte. Vi blir jo kjent med dem på en annen måte enn kanskje skolen gjør»

Lærer på Kulturskolen Knuden

7. Møte alle nye elev- og foreldre kull med ny modell: Kristiansandsskolene som **Nærværskoler**. Ombudet mener at forebygging av bekymringsfullt fravær bør starte **før** elevene begynner på skolen. Ansatte, elever og foresatte må ha tenkt gjennom fraværspromatikk **før** det blir aktuelt. Og fra dag 1 skal og må elever oppleve tilhørighet, trygghet, mening og mestring i klassen sin. Årets Ungdataundersøkelse viser en trist økning i antall barn og ungdom som **a)** kjeder seg på skolen **b)** gruer seg til å gå på skolen **c)** føler at læreren ikke bryr seg, og som **d)** trives dårligere på skolen. Dette er både en nasjonal og lokal trend. Det er ikke plass til å gå nærmere inn på begrepet Nærværsskoler her, men ombudet bidrar gjerne inn med innspill i prosesser der det måtte være ønskelig.

«Hun rektoren vil vel egentlig ikke ha meg der»

Gutt, 10 år

Vold og trusler i Kristiansandsskolen

Et av Elevombudets hovedpoeng i fremleggelsen av årsrapporten i 2021, var den sterke økningen av forekomst av vold og trusler i ombudets saker. Denne økningen har fortsatt når det gjelder forekomst av vold. Hele 60 av sakene til ombudet, det er 42 prosent av dem, har i år handlet om vold, mens det er færre saker dette skoleåret som gjelder trusler. Også barnehagesektoren melder om en endring de siste årene i forhold til vold og trusler, der flere strever (Hauger

Gjersvold, oppvekstutvalget 10.05.22). Denne våren har flere lærere stått frem i media med sine historier om vold og trusler fra elever i Kristiansand. (Fædrelandsvennen, mai og juni 2022). Elevombudet er takknemlig for at disse lærerne har orket å ta belastningen. Temaet var overmodent for å snakkes høyt om. Ombudet mener likevel det blir meningsløst å sette elever og ansatte opp mot hverandre i denne problemstillingen. Vold mot ansatte og vold mot elever er to sider av samme sak. Og den rammer hardt. Barn og ungdom som blir utsatt for vold kan bli syke og traumatiserte, og kan slite i flere år etterpå. Kompetente, uunnværlige fagarbeidere, assistenter og lærere kan bli sykmeldte. Skolen trenger flere ansatte, og kanskje spesielt ansatte med annen kompetanse. Fra ombudets ståsted ser den økende voldsatferden i stor grad ut til å handle om unge elever, helt ned i 5-årsalder, som har mangelfull impuls kontroll og/eller mangel på andre måter å uttrykke seg på. Også nasjonalt ser det ut som om dette er en trend.

«Jeg slår og sparker tilbake. Men jeg slår ikke så mye som han andre, da»

Gutt, 6 år

NRK melder at på 10 år har antall barn mellom 0 og 14 år som utsettes for voldslovbrudd økt med 75 prosent (NRK 05.04.2022). Da har man trukket fra vold i nære relasjoner. I Politiets nasjonale trusselvurdering for 2022 gis det en oversikt over **«de særlig alvorlige kriminalitetstruslene og forventet utvikling av disse»**. Her står som første punkt: **«Det forventes at antall voldshendelser blant mindreårige vil øke, og gutter vil være ansvarlig for de fleste av disse hendelsene»**. (Politiets trusselvurdering 2022, s. 10).

«Du aner ikke hvor vilt det er blitt»

Lærer som etter 20 års trivsel i skolen ble langtidssykemeldt i 2021

Positive trekk

Det er noen positive trekk i Elevombudets statistikk for skoleåret 2021-2022: Det er en tydelig nedgang i elever og foresatte som opplever mistillit til skolen fra forrige skoleår til dette. Det er altså færre tilfeller av tillitsbrudd fra hjemmet overfor skolen i ombudets saker. Dette er viktig, og ombudet tror ikke det er tilfeldig. Med alle forbehold om at Elevombudets statistikk er det den er – oversikt over de sakene ombudet tilfeldigvis er invitert inn i, og ikke en totaloversikt over tilstanden i Kristiansands-skolen: Det virker som om det arbeides godt med holdninger i §9a-saker, med systematikken i dem, og også med elevsynet generelt i kommuneområdet.

Oppvekstetaten har satt i gang såkalt *Lærende nettverk*, som skal skape kollektiv læring og endring gjennom erfaringsdeling, kollektiv refleksjon, tilgang til ny kunnskap, nye idéer og inspirasjon. Kunnskap skal deles for at god praksis i organisasjonene ikke lukkes inne hos enkeltpersoner, men blir felles eiendom for flere som dermed kan dra nytte av den (Kvalitetsmeldingen for oppvekst 2021).

«Læreren min, han forstår!»

Gutt, 11 år

Statistikken til ombudet viser også en nedgang i saker der det settes inn tiltak som ikke har effekt. Det er ennå mye å hente her – bevisstheten om at tiltak som ikke virker må erstattes av nye og andre tiltak, kan bli bedre. Likevel: Statistikken viser en positiv utvikling. Dette kan også ha å gjøre med at ombudet er inne i en rekke saker der kommunens **mobile team, forebyggende team** samt ikke minst **ressursteamet for et godt og trygt skolemiljø** blir koblet på. Her sitter mye god og riktig kompetanse, som som regel handler raskt, og som endrer hverdagen for grunnskoleelevene i Kristiansand hver dag.

«Søstera mi ble plaget i hvert friminutt av disse gutta. Men nå har hun fått hjelp av ei i kommunen»

Storebror, 13 år

Laget rundt barnet

I erkjennelse av at stadig flere barn strever med tunge problemstillinger som ikke alltid det offentlige makter å møte på tilfredsstillende vis, er begrepet **Laget rundt barnet** blitt aktualisert de siste årene, blant annet i Stortingsmelding 6 (2019-2020): *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. 1. august trådte endringer i 14 velferdstjenestelover i kraft. Regjeringen ønsker med dette å styrke samarbeidet mellom tjenestene og sørge for bedre oppfølging av utsatte barn og unge. Familiens Hus i Kristiansand kommune har foretatt omfattende organisatoriske grep for å styrke det tverrfaglige samarbeidet mot barn og ungdom, og jobber ennå med å få best mulig utbytte av disse grepene. (Eikeland, oppvekstutvalget 10.05.2022). Samfunnet vårt blir stadig mer komplekst, og barn og ungdom forteller selv at de opplever stadig økt press fra sosiale medier. Spiseforstyrrelser øker sterkt (FHI 14.07.22), andelen barn med nevroutviklingsforstyrrelser ser ut til å øke, (Utdanningsforskning.no 31.01.2020, FHI 05.11.2019), alt mens kommunale tjenester og finansiering er under sterkt press, spesialisthelsetjenesten ABUP kneler «Vi er redde for at avdelingen kan kollapse

helt» (Fvn 28.04.2022), og PPT melder om økning i antall henvisninger, stort arbeidspress og økende sykefravær (Wergeland, oppvekstutvalget 10.05.22). Når en ser fremover, ser det offentlige, slik det er finansiert i dag, ikke ut til å kunne klare å ta av for alle behov som følger av blant annet endret demografi (Formannskapetets økonomiseminar, 9.3.22). Innbyggere blir derfor stadig mer avhengig av at «landsbyene» fungerer. Dessverre ser det for ombudet ut til at de over to årene med pandemi, der sosial kontakt ble begrenset, kan ha gått noe utover «folk flests» bevissthet om ansvar for sitt nabolag, og ungene der. Ombudet understreker at dette er en subjektiv opplevelse, som bare er basert på eget inntrykk. Men det kan virke som om at flere foresatte før, nærmest rutinemessig, husket på den ungen på fotballaget der foreldrene ikke eier bil, eller som ikke har mulighet til å kjøre og hente barnet sitt av andre grunner. Flere var med og tok ansvar og hentet disse ungene, kjørte dem og tok dem inn til middag, som en slags selvfølge. Nå kan det virke som om «bry-deg-muskelen» ble noe skadelidende av årene i isolasjon, og at den ikke alltid er blitt tatt i bruk igjen i ettertid. Dette er uheldig, det kan dytte unger som allerede har en løs tilknytning til fritidsaktiviteter helt ut av dem. Årets Ungdata-undersøkelse viser at andel barn og ungdom i organiserte aktiviteter i vår region er gått ned fra 70 til 64 %.

Det er derfor initiativ som «Vigør Samfunn», (Fædrelandsvennen 08.07.22), er desto viktigere. Her tar idrettsklubben ansvar for sitt lokalmiljø på en konkret måte, ved å rekruttere barn og ungdom til tilstedeværelse i fellesskap klubben kan tilby, samt til andre idrettsklubber eller fritidsaktiviteter i nærmiljøet.

«Før hadde jeg lyst til å bli mye rart. Men sånn i det siste så har jeg mistet motivasjonen, på alt.»
Gutt 15, som ruser seg.

Ombudet er kjent med også andre, viktige og positive initiativ: På Lund møtes jevnlig skoleledelse, miljøarbeidere på skolene, FAU-representanter, speideren, idrettslag, Den norske Kirke, politikere, representanter fra kommunen og andre aktører til «Sammen om Lund» - et samarbeid for å sikre og styrke oppvekstmiljøet i bydelen. Dette initiativet eies av aktørene og drives på aktørenes premisser.

«Skape en felles og mest mulig dekkende forståelse av barn og unges virkelighet på Lund, for så å kunne møte gleder og utfordringer på en best mulig måte»
Formål, «Sammen om Lund»

Tall utenfra: Fra Statsforvalteren

Endringene i opplæringsloven som kom i 2017 gir elever og foresatte adgang til å melde Statsforvalteren direkte, en uke etter at de har meldt skolen om at skolemiljøet ikke er trygt og godt, og skolen ikke har gjort noe med saken, hvis eleven opplever at skolen ikke tar saken på alvor, eller hvis eleven ellers ikke har fått det bedre på skolen sin. Statsforvalteren skal vurdere om skolen har gjennomført de aktiviteter som ut fra en faglig vurdering med rimelighet kan forventes i saken, for å sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Statsforvalteren kan bestemme hva skolen skal gjøre for at eleven skal få et trygt og godt skolemiljø, og har også adgang til å ilegge tvangsmulkt.

Statsforvalteren i Agder har på forespørsel fra Elevombudet laget en oversikt over antall saker som omhandler elever i hele nye Kristiansand kommune de siste årene. Tallene er også inkludert friskolene i kommunen.

2020: 24 saker meldt til Statsforvalteren
Statsforvalteren fattet vedtak i **17** av dem
7 saker ble avsluttet/trukket før vedtak etter avtale med melder.

1.1–30.06. 2021:
17 saker meldt til Statsforvalteren
Statsforvalteren fattet vedtak i **7** av dem
10 saker ble avsluttet/trukket før vedtak etter avtale med melder.

01.08.2021–30.06.22:
24 saker meldt til Statsforvalteren
Statsforvalteren fattet vedtak i **14** av dem
10 saker avvist, trukket av melder eller avsluttet av andre grunner.

Statsforvalteren åpnet 1. august 2022 tilsyn med Kristiansand kommune om læringsmiljø i grunnskolen. Statsforvalteren opplyser til ombudet at når Statsforvalteren har valgt ut Kristiansand kommune som tilsynsobjekt, er det på bakgrunn av en helhetsvurdering av risiko- og sårbarhetsanalyser med utgangspunkt i nasjonale tall, undersøkelser og oversikter, klage- og veiledningssaker og andre henvendelser. «Selv om tilsynet retter seg mot skoleeier, er det nødvendig å undersøke og vurdere den konkrete praksisen ved enkelte av skolene i kommunen. For å kontrollere og vurdere om kommunens internkontroll sikrer at loven følges ved kommunens skoler vil vi velge ut to skoler der vi vil undersøke skoleeiers internkontroll nærmere. De to konkrete skolene som velges ut vil nok være to ulike skoler både i aldersspenn, beliggenhet, størrelse og organisering, og dette vil også kunne vise ulike eksempler på praksis i kommunen», opplyser Statsforvalteren til ombudet.

Tall utenfra: Elevundersøkelsen

Mobbing på skolen (prosent), 7. trinn

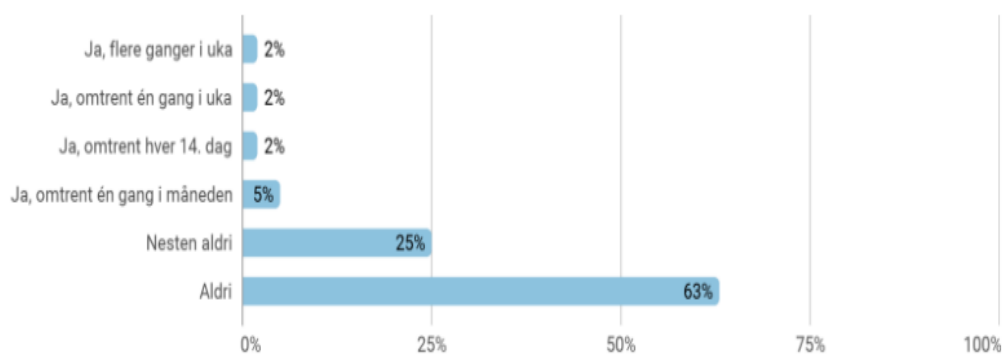
	20-21	21-22
Kristiansand	6,8%	6,7%
Hele landet	7,5%	7,9%

Mobbing på skolen (prosent), 10. trinn

	20-21	21-22
Kristiansand	4,9%	4,3%
Hele landet	5,5%	5,6%

Tall utenfra: Ungdata

Blir du selv utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida?
Antall svar 3302

Trend – hender det at du blir utsatt for plaging osv.

	2016	2019	2022
Minst ukentlig	4	6	5
Omtrent hver 14. dag	2	2	2
Omtrent en gang i mnd.	5	5	5
Aldri eller nesten aldri	89	88	88

Økonomi

Stabsleder i plan og forvaltning i oppvekst fortalte i forbindelse med første tertial: **«Rammene til grunnskoledrift står ikke i forhold til behovene»** (Kvernes, oppvekstutvalget 07.06.22). Kommunalsjef skole meldte på sin side: **«Vi har for trange rammer for å løse oppdraget vårt»** (Heggdal, oppvekstutvalget 10.05.22).

I Årsrapporten for oppvekst melder etaten, under punkt 3.2 **Vesentlige budsjetttavvik** følgende: *«Hovedutfordringene knyttet til økonomi innen oppvekst er at flere skoler og barnehager har store merforbruk. Disse enhetene har gjerne hatt merforbrukene sine over flere år og tar med seg uhåndterbare negative disposisjonsfond. Oppvekst ble i 1. tertial 2021 tilført 35,3 mill. kr fra sentralt disposisjonsfond for å dekke det av de negative disposisjonsfond som var over 4% av driftsutgiftene. Det er fortsatt svært utfordrende å dekke inn negative disposisjonsfond som er så store i forhold til enheten.»*

Elevombudet erfarer at skolene i Kristiansand ikke sløser med pengene sine. Alle skoleledere ombudet kjenner til, kjemper intenst for å make å dekke både lovkravene og budsjetttrammene sine. Av og til går det ikke.

Hvert år kommer stadig nye dommer mot norske kommuner i §9a-saker. Kristiansand er blitt dømt før, og kan bli dømt igjen. Andre kommuner har dette året blitt ilagt store beløp i dagbøter i mobbesaker. Å bruke sparekniven overfor lovpålagte oppgaver overfor barn og ungdom er å skyte seg selv i foten, både i forhold til helse og livskvalitet for sine borgere, og dessuten for den økonomiske bunnlinja fremover (James Heckman, 2000).

Avslutning

Det er ingen liten tillit som blir gitt oss, vi som enten blir lønnet av fellesskapets midler for å ivareta kommunens innbyggere, eller dere som er valgt av folket for å gjøre det samme. De forskjellige rollene vi har gir oss ulike innfallsvinkler. Det er Elevombudets ønske at sannhet må vinne over løgn, at barn, ungdom og foreldres livssmerte må bli tatt på alvor, og at vi, i brytningen som er og skal være, på politisk nivå, og mellom politisk og administrativt nivå, kan beholde respekten for og tilliten til hverandre i året som kommer. Måtte vi se med ydmykhet på vårt store oppdrag.

***"Everyone you meet is fighting a battle
you know nothing about.
Be kind.
Always."***

Kristiansand
kommune

Postboks 4
4685 Nodeland
Tlf: 38 07 50 00
www.kristiansand.kommune.no